

הליכות אל הארכיון - פסטיבל ריקודי חדר

Amos Hetz, Room Dances Festival 2019, Photo: Natasha Shakhnes

עמוס חץ, ריקודי חדר 2019, צילום: נטשה שחנס

רונית זיו

הפסטיבל הוצג בתל אביב, בסטודיו זהבה וזיק דלל במרכז סוזן דלל. סטודיו זהבה וזיק דלל, שרק נחנך בחודש יולי 2019, נתון לפרשנות של יוצרי המחול שבוחרים להציג בו את יצירתם. הוא רחב, קירותיו לבנים, אסתטי ומנוכר, ובאחת מפאותיו מצוי חלון רחב ויציאה למרפסת שפונה לצד דרום, אשר מוסתרת במהלך המופעים בוילון שחור ומשמשת כגב הבמה. בעודי מחכה לפתיחת המופע, אני מעיינת בקטלוג החדש. מחברת ריקוד חדר, מאפשרת תנועה אל עבר הארכיון, למופעים הראשונים של פסטיבל ריקודי חדר. הראשון בו, התקיים, כאמור, ב־1989 בתל אביב: נלריה בוגרשוב 60. אני יכולה לדמיין את הקהל שהגיע לצפות באירוע זה. נכנס לנלריה, חש שהוא שותף לפעולה מחתרנית אוונגרדית. בכל מקרה, כך חשתי אני כשנכנסתי לנלריה בוגרשוב 60 כדי לצפות בעבודתה של רות זיו אייל רישומים. שותפה לסוד ויותר מכל, למעשה משמעותי, לאמנות.

בנובמבר 2019, הועלה פסטיבל ריקודי חדר ה־30. זהו מפעל חשוב שיזם והנהיג עמוס חץ, ובשנת 2012 הצטרפה לניהול האמנותי ליאור אביצור. הפסטיבל הראשון התקיים בנלריה בוגרשוב בתל אביב, חלל קטן ואינטימי שהזמין את הקהל לחוות את מופע המחול תוך ביטול החיץ בין במה לצופה. בכל שנה עולות בכורות של כוריאוגרפים מקומיים, ולאורך השנים התארחו יוצרים מחוץ לארץ, ביניהם: סימון פורטי, ליסה נלסון, מרי פולקרטון, ג'וליאן המילטון, סוזן רטהוורסט, בנואה לשמבר ועוד רבים אחרים. השנה האירוע היה מכובד ולווה בהוצאת קטלוג של הפסטיבל לאורך השנים, בעריכתם של איריס לנה וטליה דה פריס. ערב פתיחת הפסטיבל לווה בהרצאה של עידית סוסליק ובשיתוף בהשתתפותם של עמוס חץ וענת שמגר.

בקפיצה בזמן בנובמבר 2019 פסטיבל ריקודי חדר, בוחר להתמקם בלב ליבו של הקונצרט של המחול בארץ, מרכז סוזן דלל, בסטודיו זהבה וזיק דלל, הגדול, בזהב בלובנו, אך לוקה בתאורה. תאורת הלדים שהורכבה לתקרת הסטודיו יוצרת אור קר, שמונע מהקהל לחוש את האדם שמתנועע באור יום, אלא מנכיח את קיומו של מדיום המופע.

צפיתי בכל שלושת התוכניות של הפסטיבל, אך בחרתי להתמקד בערב הראשון. הקהל יושב בצורת ח', מחכה לתחילת הערב. את הערב פתחה היצירה *רשתות* מאת עמוס חץ ובביצועו. עמוס יוצא מחדר ההלבשה, אחוז מקל דק באורך של 1.20 מטר. הוא ניצב מול הקהל, בעמידה מלאת עוצמה ונוכחות. הוא מתחיל להקיף את גופו עם המקל, כמו מודד את היחס של המרחב ההיקפי של גופו, תוך כדי פעולה זו, הוא מתחיל ללכת לכיוון האלכסון כשהוא ממשיך לשובב את המקל ופונה לחזית נוספת. הפעולה של העבודה עם המקל ממשיכה בעקביות. עמוס ממשיך לעבוד עם המקל תוך כדי התקדמות בחלל, בעקביות. ברקע שקט, למעט הד המזננים שהופעל בסטודיו כי אנחנו בחודש נובמבר אבל עדיין שרבי בחוץ. עמוס ממשיך בחקירה ודימויים בעבודה עם המקל. זה מרתק. כעת, הוא מטלטל את המקל מצד לצד כמטוטלת, ואז שוב השתהות, והליכה ופסיעה צולבת והטורסו מתחיל להתעורר לחיים, כפיפה לפניו, שמאפשרת לו טווח עבודה גדול יותר עם המקל.

עמוס חוזר לעמוד מול הקהל ומניח את המקל על ראשו, כמעין מאזניים. דימוי אייקוני, כזה שנחרט בזיכרון, פשוט ויפה. המקל נשאר על ראשו, למרות התפניות של הגוף, הפנים שלוות ללא ניע מיותר. הוא מוריד את המקל ופונה לאחורי המרחב, חוזר לקהל ומתחיל תנועה במרחב עם תפניות רבות, כשהידיים משתתפות לרגע, מתאגרות ושוב נרפות, מתקרבות לגוף ונוגעות בחזה, באגן ושוב מתרחקות בעודן מושטות ומזכירות ניסיונות של אירוע אחר, רחוק, עקבות של מילים. המהלך הזה מבוצע שוב ומצטרפות אליו תנועות ספירליות, סופיניציה ופרונציה ברועות, ומעבר לפרק נוסף של הליכות במרחב, הרבה הליכות יום-יומיות, עקבות תנועת הנידסון שפעלה בניו יורק בשנות ה-60, שאחת מהן היא הכנסת המרחב היום-יומי למרחב הפואטי, לרבות ההליכות. הרבה הליכות בחלק השני של יצירתו של עמוס חץ, ואז נעמד מלא עוצמה מול הקהל כמו מסמן נקודה. סוף.

העבודה השנייה שהוצגה בערב זה היא *הצטרפות* מאת שלי פלמן ובביצוע של שלי פלמן ויואנה בליקמן. דואט של רקדניות ושני כיסאות. הפעולה הראשונה בעבודה זו, היא תמונה ממושכת של שתי הרקדניות רכונות על הכיסא. את הדממה קוטעת תנועתה של יואנה שחוצה את החדר ומתחילה תנועה תבניתית, של ריקיעות בקצב קבוע תוך הנפת הזרועות סביב הגוף בספירלה. לתבנית המוצגת כל פעם מתווספת תנועה נוספת, שמעצימה את נפח התנועה והריטואל. המוזיקה מתחילה להדהד מרחוק, התנועה של הרקדנית דועכת משתהה. נותר טלטול הזרועות, נטרקות על הגוף מלווה בסאונד של הצלפה. הדמות השנייה שנותרת ישובה על הכיסא מתבוננת בפעולה זו, כמו דיאלוג שמתנהל בין השתיים. תנועתה של הרקדנית הראשונה מתחזקת, הרקיעות מתחזקות, וכן ההצלפות של הזרועות על הגוף, והכול תוך כדי הליכה. יש כאן אמירה נוקבת שנאמרת בין השתיים. בשיא התגברות הקצב, קמה שלי מהכיסא והיא מתחילה את אותו הדבר על גופה. אך אותה התנועה מופעלת אצל שלי מתחושת משקל חזקה וברורה. הרגל רוקעת על הבמה, אבל יש תחושה שהיא נספגת לתוכה, במפגש עם הלינוליאום היא נפרסת יותר, מתמוססת לאדמה. בקסם של מפגש כף הרגל עם הקרקע, שלי מדגימה אותו באופן מופתי.

כעת, לתנועות מצטרפות קפיצות ותוך כדי לפתע נעמדות לפניו, הזרועות מושטות מעלה, לכיוון אנכי, דרמטי, אל השמיים. זהו דור היוצרים החדש של פסטיבל ריקודי חדר, שממשיך את ההיגיון התנועתי הצרף ומוסיף, כמו בבניעות מכחול צבע, רגש שמתפרץ מבעד לתבניות הנוקשות, ויחסים שצפים על פני השטח. בהמשך העבודה, הן ממשיות את תנועת המראה כמו תאומות שהופרדו,

בהליכות שוטטות במרחב. הזרועות משתתפות ומובילות תנועה סיבובית, כמו מצפן של התנועה והגוף כולו. הן עומדות זו מול זו, חוזרות שוב על המשפט. קשה לומר אם זו חזרה מיותרת אבל בהחלט ברגע זה נשאלת השאלה מדוע המפגש של שתי הרקדניות כשהן נעמדות זו מול זה גרר החלטה כוריאוגרפית של חזרה על התבניות שכבר הוצגו בעבודה, ולא הוליד תבנית חדשה מתוך המפגש. אבל כנראה התשובה היא, העקביות וההתעקשות על אותה התבנית ביחסים שונים של שתי הרקדניות במרחב. בכל אופן, זוהי יצירה המבטיחה תקיפות ועדינות כאחד, רבות בזכות הביצוע של הרקדניות. העבודה מסתיימת ברקיעות שמתמקדות בעקבים של כפות הרגליים. זהו כל הסיפור. האייקון של התנועה בעקבים והמפגש עם הרצפה, והצעד שדועך. שוב, כאמור, ניכרת השפעת דור הנידסון בניו יורק של שנות ה-60, ההתפעלות מהצד.

העבודה השלישית והמסיימת את הערב הראשון *יש משהו שמטריד אותי מאתמול*, מאת ובביצוע: אורי טורקניץ ורותם פרימר. עבודה זו מוגדרת כמפגש בין מוזיקאית ורקדן. על המרחב הבימתי מסומן ריבוע שבכל אחת מפינותיו מסומנת בנעליים. אורי ורותם עומדים בשתי פינות מנוגדות והעבודה מתחילה כשהם מסמנים הליכות במקום. הליכות קצובות, דריכות קבועות שמחייבות משמעת, ממושטרות. זה חוק מספר אחד במשחק שהם מנהלים ביניהם ובין הקהל. תוך כדי ההליכה, מצטרפת פעולה נוספת מתחום היום-יום, הדיבור. אל מול ההליכה הכפייתית מתחיל אורי לדבר, והדיבור שלו מתגלה אישי. הוא מדבר, לכאורה, כמו בשיח בין חברים כזה שמתנהל בטלפון, בציט או באיזה בית קפה: "רציתי להרגיש ביטחון במשהו בחיים שלי, זה לא עבד, הרגשתי די מבואס מזה. כדי שאהיה משהו אחר, אמרו לי כל מיני דברים..." וכן הלאה הדיבור וההליכה ממשיכים להיות קשורים זה בזה בקשר גורדי ובו זמנית אורי ורותם יוצרים מסלולי התקדמות על פני הריבוע. יש משהו כייפי במהלך הזה. החופש בדיבור, היחד של אורי ורותם, וההחלטות הכוריאוגרפיות המוחלטות יוצרות מתח מעניין והדיבור וההליכה יוצרים התשה, כמו דיבור שאין לו תוחלת, מדי פעם אל המהלך מצטרפת פעולה נוספת של הושטת ידיים מכנית לפניו, עצירה, יוצאים מהמרחב הבימתי. התאורה על הבמה מתחילה להחשיך ולרגע הררתי ביני ובין עצמי: "האם המופע עומד להסתיים?" אולם, בשלב זה, אורי ורותם חוזרים לבמה ורותם מתחילה לנגן על הגיטרה, כמו ממשכה אותו זרם תודעתי של שוטטות ומחשבות, וכל אלו מתנקזים לתוך שירה. באופן מפתיע הנגינה בגיטרה האקוסטית מובילה לתחושת חיים, ומהווה ניגוד לדיבור בעל הגוון המתכתי לאורך היצירה שמוגבר עם מיקרופון ולהליכות הקצובות.

לאחר הנגינה בגיטרה, הם חוזרים לריבוע ובמחזור השני, הפעם מובילה את השיח רותם, ושוב המהלך הזה נעצר, והבמה מתרוקנת, האור יורד ושוב חוזרים על אותו הטקס, הכנסת גיטרה וכיסא כזה שרואים בטקסים אחרים במציאות שלנו, והפרק השלישי של ההליכות מתחיל מחדש. שניהם מדברים סימולטנית, ריבוע בתוך ריבוע של הליכות נוצר על הבמה. לופ של אימה מודרנית, התשה שמלווה את הפעולה הכוריאוגרפית הגיעה לסיימה, והותירה תחושת הרהור ובדידות עמוקה.

רונית זיו, כוריאוגרפית, רקדנית ומייסדת אנסמבל רונית זיו. פועלת כיוצרת עצמאית החל משנת 1998. ביצירותיה פורצת דרך בשילובים בין טקסט ותנועה, בהם המילה והטקסט הכתוב מתרגם לדימוי גופני. בשנת 2017 נבחרה מטעם קרן שוסטרמן להיות מרצה אורחת בקלרמונט קולג'. רונית כיהנה כמנהלת אומנותית שותפה בהרמת מסך במשך ארבע שנים 2010-2013, זוכת פרס כוריאוגרף צעיר לשנים 2002, 2005 זוכת גוונים במחול ומקום ראשון בתחרות לכוריאוגרפיה ע"ש חסיה לוי אגרון של האקדמיה בירושלים. רונית מרצה לכוריאוגרפיה בלימודי התואר השני באקדמיה למוזיקה ולמחול ומנחה את עבודות הגמר, בעלת תואר שני מ.א. מאוניברסיטת תל אביב, נושא התזה עליו כתבה זיו את עבודתה הוא פעולת הליכה במחול בן זמננו.